

4: Žadatelé o azyl v ČR

4.1. Počty žadatelů o azyl v ČR v letech 1993 až 2005

Počty žadatelů o azyl jsou výrazně ovlivňovány politickou, ekonomickou a s nimi související sociální situací, jakož i případnými živelnými katastrofami odehrávajícími se v rozmanitých zemích světa. Na druhé straně pak výraznou úlohu sehrává nastavení legislativního rámce jednotlivých zemí, který do značné míry určuje, zda se žadatel o azyl rozhodne o tento status zažádat právě v daném státě. Nezanedbatelným faktorem je z pochopitelných důvodů rovněž geografické umístění příslušných zemí.

Počty žadatelů o azyl (podle roku zahájení řízení) byly mezi roky 1993-1997 poměrně stabilní, s maximem mírně přesahujícím 2 000 osob. V roce 1998 počet žadatelů vzrostl téměř dvojnásobně a vzrůstající trend pokračoval i nadále - v roce 2000 počet žadatelů dosáhl přibližně 8 800 osob. Doposud nejvyšší počet žadatelů byl zaznamenán v roce 2001, kdy v České republice o azyl zažádalo přibližně 18 000 cizinců.

K 1. 2. 2002 vešla v platnost novela azylového zákona č. 2/2002 Sb., která zahájení právního řízení navázala na prohlášení cizince, ze kterého byl zřejmý úmysl požádat o udělení azylu. Prohlášení bylo možno učinit na hraničním přechodu, v přijímacím středisku, v záchytných zařízeních pro cizince, ve zdravotnickém zařízení v průběhu hospitalizace nebo ve vězení. Cizinec měl povinnost dostavit se do 24 hodin od prohlášení do přijímacího střediska, kde podal žádost o azyl. Tato novela rovněž umožnila, aby žadatelé mohli proti rozhodnutí ministerstva podat opravný prostředek k *Vrchnímu soudu v Praze*. Tímto krokem byl žadatelům o azyl zajištěn nezávislý přezkum správního rozhodnutí soudem. Soud přezkoumává zákonnost rozhodnutí a nerozhoduje ve věci azylu - může tedy rozhodnutí správního orgánu potvrdit nebo zrušit a vrátit k novému řízení. (Pozn.: Správním orgánem rozhodujícím ve věci v první instanci bylo Ministerstvo vnitra ČR (odbor azylové a migrační politiky - OAMP). Ministerstvo mělo povinnost vydat do devadesáti dnů ode dne zahájení řízení rozhodnutí ve věci. Formou odvolání proti jeho (tzv. prvostupňovému) rozhodnutí bylo do 31. 1. 2002 podání *rozkladu* k ministru vnitra. Ministr vnitra za účelem rozhodování o rozkladech zřídil rozkladovou komisi, pro jejíž práci připravovali podklady pracovníci odboru azylové a migrační politiky, oddělení Sekretariát rozkladové komise ministra vnitra.)

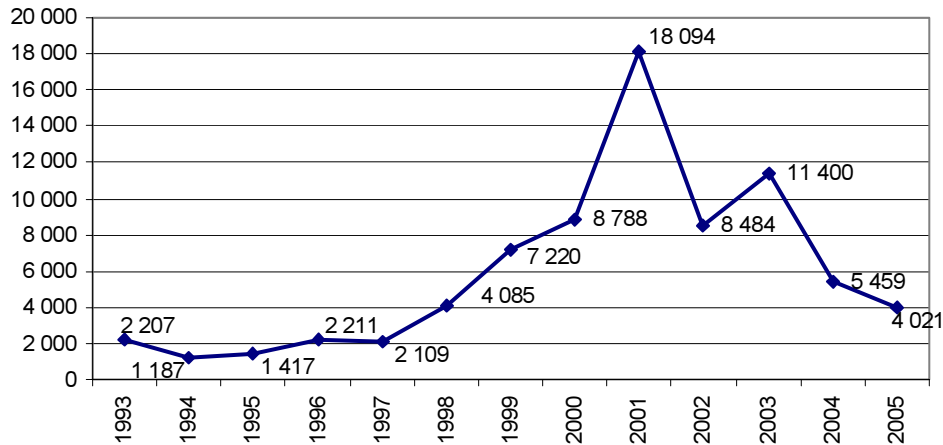
K 1. 1. 2003 se právní úprava opět změnila, a to konkrétně novelou azylového zákona č. 519/2002. Neúspěšní žadatelé o azyl od této doby mohli podat proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ČR žalobu k příslušnému *krajskému soudu*. K témuž datu se tedy veškeré opravné prostředky přesunuly z Vrchního soudu na soudy krajské. V případě zamítnutí žádosti u krajského soudu měl pak cizinec právo podat *kasační stížnost* k *Nejvyššímu správnímu soudu v Brně*.

V roce 2002 došlo k rapidnímu poklesu počtu žadatelů o azyl, a to na necelých 8 500 osob (snížení přibližně o 9 600 osob), v dalším roce tento počet narostl na 11 400 žadatelů o azyl. Kolísavý trend v počtech žadatelů byl potvrzen rovněž v roce 2004, kdy došlo ke snížení počtu žadatelů o azyl (pokles více než o 50 %), a to na 5 459 cizinců.

Pokles počtu žadatelů o azyl byl rovněž doprovázen legislativní změnou. Okamžikem svého vstupu do EU je ČR vázána tzv. Dublinským nařízením (nařízení Rady EU č. 343/2003 známé jako Dublin II), jímž se stanovují kritéria a mechanismy pro určení členského státu odpovědného za posouzení žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v jednom z členských států (podstatou nařízení je, aby žádost o azyl byla projednávána pouze ve státě, kterým žadatel na území EU vstoupil).

V roce 2005 bylo v ČR evidováno téměř o 1 500 osob méně než v roce 2004, tj. 4 021 žadatelů o azyl.

Graf 55: Vývoj počtu žadatelů o azyl podle roku zahájení řízení - v letech 1993-2005 (k 31.12.) (Pramen: OAMP MV CR)

Mezi roky 1993-1999 žádali o azyl nejčastěji občané Bulharska, Rumunska, Arménie, Afghánistánu, Ukrajiny, či Ruska, dále pak občané Iráku, od roku 1997 také občané Srí Lanky, o rok později byla mezi nejčtenějšími státními občanstvími žadatelů zastoupena rovněž Indie. Jak vidno v grafové příloze č. 2, občané Arménie dominovali mezi žadateli zejména v roce 1993 a 1994, mezi lety 1993-1997 bylo významné zastoupení občanů Rumunska a Bulharska; v roce 1998 a 1999 již mezi nejčtenější státní občanství žadatelů patřili občané Afghánistánu, Indie, Srí Lanky a Iráku.

Po roce 2000 byla již struktura žadatelů o azyl z pohledu státního občanství výrazně ovlivňována občany Ukrajiny a Ruska, nově se mezi nejčtenější státní občanství žadatelů zařadili občané Moldavska a Slovenska. Významnější zastoupení bylo zaznamenáno rovněž u občanů Vietnamu, Číny, Běloruska a Gruzie. Nejčtenějším státním občanstvím žadatelů o azyl byla mezi roky 2000-2005 pravidelně Ukrajina, kterou zastoupilo v roce 2003 v souvislosti s konflikty v Čečensku Rusko.